Ч. 170 (12.826). Львів, субота 1. серпня 1931. Poсztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

виходить щодня рано

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці і долар. Франції, Голянії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Подорожі пана консуля.

Львів, 30. липня 1931.

Тернопільський польсько-санаційний „Ґлос Польскі“ накидається на місцевих українських діячів, зокрема й особливо на посла д-ра Степана Барана за їх „коншахти з більшовиками“, яких доказом мала бути візита у тих діячів і д-ра Степана Барана радянського консуля зі Львова. Очевидно, що посуджувати таких національних діячів, як посол д-р Ст. Баран, у „радянофільстві“ — це абсурд і голошення цього абсурду може диктувати або безприміpна злоба або тупість. Але і побут радянського консуля зі Львова у Тернополі і його відвідини у кількох тамошніх українських установах та у кількох українських діячів, між іншими й д-ра Ст. Барана (радикала д-ра І. Лисого й ін.) — це факт. Про цей факт ми знали давно (бо трапився він уже місяць тому), але не писали про нього, вижидаючи дальших подібних випадків, маючи до цього деяку підставу — про що буде мова далі. Однак тепер, спровоковані польською ґазетою, яка з цього приводу накидається на представників місцевого українського громадянства, ми примушені повернути до цієї справи, тим більше, що вона далеко не перестала бути актуальною. Але спершу, заки приступимо до самої речі, потрібний, для кращого її зрозуміння, маленький вступ історичного характеру.

Отже, як відомо, дня 18. березня 1921 р. підписано в Ризі мировий договір між Польщею з одної і Росією та Україною з другої сторони, котрим остаточно зліквідовано польсько-більшовицьку війну з 1919 і 1920 р. й усталено теперішні східні кордони Польщі. Договір списано в трьох мовах — польській, російській і українській, при чому іменем Польщі підписали його недавно померший Ян Домбський, а іменем уряду Російської Соціяліст. Федеративної Радянської Республики і по уповажненню уряду Білоруської С. Р. Р. й уряду Української С. Р. Р. підписав його Адольф Абрамович Йоффе. Цей договір ратифікував польський сойм законом з 15. квітня 1921 (оголошеним у Вістнику Законів П. Р. ч. 49 поз. 299 з 18. червня 1921, а сам договір оголошено у томуж самому Вістнику Законів Р. П. ч. 49 поз. 300 з 18. червня 1921). Україна виступала там формально як самостійна і вповні суверенна держава і де міжнародній договір — подібно як у Берестю — списано також в українській мові. Характеристично й те, що в тексті ризького договору вживається все слово Росія і Україна, при чому під словом Росія розуміється всі землі остаючі під радянською владою в хвилі договору поза межами Радянської України.

Від цього часу минуло вже десять літ. З суверенітету (очевидно і тоді формального) України не осталo сьогодні навіть сліду, розплилася вона в Союзі Соціялістичних Радянських Республик формально як його федеративна республика, а на ділі як кольонія Москви, бо СРСР у міжнародніх зносинах заняв ролю колишньої царської Росії, а внутрі обмежував і обмежує щораз більше автономні права УСРР, зводячи її до становища експльоатаційного предмету централістичної Москви. Послідовно зліквідовано окремі дипльоматичні представництва й консуляти УСРР за кордоном і створено там повищі установи тільки від імени СРСР.

У виконанні ризького договору настали між Польщею і Росією та Україною (тепер СРСР) правильні дипльоматичні і консулярні зносини. Попри посольство СРСР у Варшаві (окреме посольство УСРР у Варшаві давно зліквідовано) і консулят такoж, утворено консулят СРСР і у Львові. Отже з формального боку все в порядку. Та не в порядку ось що:

По думці постанов V. статті ризького договору договірні сторони прирекли не мішатися у внутрішні справи другої сторони. Для пригадки наводимо в цілості перший уступ пятої статті ризького договору з оригінального українського тексту, котрий звучить:

„Обидві укладаючі Договір сторони взаємно гарантують повну пошану державного суверенітету другої сторони й утримання від всякого втручання в її внутрішні справи, зокрема від агітації, пропаганди й усякого роду інтервенції і сприяття цьому“.

Цей уступ мирового договору радянська дипльоматія інтерпретує дуже оригінально: признавши українську справу в Польщі „внутрішньою“ польською справою, вона справді ані оком не моргне на національну політику польського уряду, зате вважає, що має зовсім право й свободу мішатися у внутрішні *українські* справи в Польщі й на українському ґрунті в Польщі переводити наймоҗливіші експерименти.

На консуля до Львова прийшов зчасом п. Лапчинський, з роду українець і як його заступник п. Ґріґоріев, з роду москаль. Згідно з тактикою радянської дипльоматії, що всюди творить осередки, а то й сама стає осередком комуністичної пропаґанди, взялися пп. Лапчинський і Ґріґоріев до відповідної „праці“. У Львові, а також по части і на Волині, повстав цілий ряд українських комунізуючих видавництв і часописів. Утворено і політичні партії — „комунізуючі“ і „комунофільські“ партії, що повели у нас на великі розміри руїнницьку роботу. П. консуль Лапчинський зачав не тільки теоретично цікавитися нашими внутрішніми справами — передусім політичними — а то і чинно у них вмішуватися. Поминаємо прийоми для представників преси і видніших громадян в домівці консуляту та приватні відвідини у декого з видніших українських громадян у Львові, зокрема у тих, про котрих думали, що вони прихильно настроєні до Радянської України як до видимого викладника сучасної української державности, п. Лапчинський шляхом часописних інтервю старався впливати на наші внутрішні справи. Жируючи на сучасній українській дійсності в Польщі, львівський консулят СРСР почав грати подібну в дечому ролю, яку грали від половини 18-го віку на варшавському королівському дворі російські амбасадори, як оборонці дисидентів, в даному випадку в характері оборонця українства як такого. Одначе робота п. Лапчинського обмежилася до львівських кругів і він не робив політичних ескапад на провінцію. Врешті ця „робота“ п. Лапчинського стала занадто яскравою, прийшло до скандалів, п. Лапчинського почали викидати з українських зборів і вкінці більшовики відкликали його зі Львова ще осінню мин. року.

Довший час місце львівського консуля не було обсаджене, а від його п. Ґріґоріев, що пробуває тут вже около пять літ. Перед кількома тижнями скінчилася провізорія і на консуля до Львова прийшов п. Радченко. Очевидно і він одержав від свого уряду відповідні інструкції, які певне не займалися технікою властивого консулярного урядування. Знаючи, що його попередник на львівському ґрунті став неможливий в ширших українських кругах, п. Радченко не пхається так отверто у Львові в українські національні круги, а задумав здобути їх підходом з провінції. Саме й на перший вогонь вибрав собі п. консуль Тернопіль, один з найголовніших осередків нашого національного життя на провінції і де в додатку національні відносини найбільш загострені й ускладнені, та де впливи комуністів є найслабші з усіх українських територій під Польщею, бо буквально майже ніякі. Формальною притокою для приїзду п. Радченка і п. Ґріґоріева була тернопільська воєвідська рільнича вистава. В Тернополі були три дні від 26. до 28. червня ц. р. На виставі були коротенько, посвятивши решту часу на відвідини українських установ (Подільський Союз Кооператив, Рідна Школа, Філія „Просвіти“) і декого з наших громадян. Були також на отворенні української ґіґієнічної виставки в Тернополі дня 28. червня ц. р. Говорили тут з деким з радикалів і в приватних розмовах відповідно насвітлювали наші внутрішні відносини. Відвідали також приватно і посла д-ра Степана Барана, хоч знали його як противника комунізму і радянщини.

Остаточно тернопільська ескапада більшовицьким достойникам не вдалася. Та їх це не зражує. Тоді вони таки ще місяць тому, у Тернополі заповідали відвідини кількох більших міст Східньої Галичини і Волині, щоб там на місці пізнати наші внутрішні відносини.

Відомо, не роблять вони цього з туристичної цікавости, а для своїх певних означених політичних цілей. А метою їх може бути тільки встрявання у наші суто внутрішні справи з тим, щоби серед нас викликувати хаос, зневіру — і в послідовності приготовляти відповідну почву для радянофільських симпатій.

Такі є пляни нового консуля СРСР у Львові. Вони йдуть цілком по лінії варшавського посольства СРСР, бо ще у свіжій памяти подорож тамошнього посла Антонова-Овсеєнка до Львова, де він для „українських учених“ давав бенкет, а „приватно“ польських діячів переконував про потребу польсько-московського протиукраїнського фронту, бо інакше — мовляв — українці, діставши якісь свободи в Польщі і зміцнивши себе — стануть небезпечні для Польщі і Росії! Отже й пан консуль теж подорожує. Він є лише настільки обережний, що вистерігається бути дорадником польської сторони, обмежуючи себе до виголошування пропаґандивних промов перед українцями, які є занадто чемні, щоби попросити непрошеного гостя за двері. Очевидно пляни п. консуля не вдадуться, бо наше національно свідоме громадянство до таких плянів політичного комівояжерства відповідно зуміє поставитися.

Картелі й синдикати.

Політика тваринної продукції і наше хліборобство.

В своїх резолюціях з ділянки тваринної продукції ствердила варшавська хліборобська конференція (гл. три останні числа „Діла“) передусім небезпеку конкуренції других країв для вивоження з Польщі продуктів. Походить ця конкуренція головно звідти, що вивожені з Польщі продукти є гіршої якости. Чому ця якість — гірша — конференція не каже. Але на це можемо ми дати деяке пояснення. В Польщі потворились поодинокі „синдикати“ для експорту тваринних продуктів як: „Синдикат Експортерів Безріг і Худоби“, „Польський Союз Беконовий“, „Польська Спілка для торговлі і експорту коней“, „Польський Союз Експортерів Дробу“, вкінці кілька картелів вивозу яєць. Ці синдикати чи картелі користуються надзвичайними правами при експорті, а деякі з них є монополістами у вивозі за кордон. Через те вони безконкуренційні і можуть робити у відношенні до продуцентів — що хотять. Ці всі картелі і синдикати складаються в більшості з купців, які з хліборобською продукцією не мають нічого спільного, а деякі (як птахівничий і яйчарський) це виключно купецькі організації. Це ствердила теж конференція, яка проте не розкрила ясно карт та не підтвердила ненормальности стану, що торговці використовують хліборобів і взяли хліборобів за чуб, виключивши їх від можливости зорганізування власних хліборобських торг. організацій. Конференція обмежилась до соромливої пригадки, що вплив хліборобів в поодиноких картелях і синдикатах треба би „збільшити“. Через захоплення хліборобської торговлі й експорту в нехліборобські руки і виключення від неї хліборобів, відпало теж цілковито зрозуміння ваги поправи якости

продукції. Бож купець бере те, що дає йому хлібороб, продає його, щоби тільки заробити і цілком не спішиться давати бодай частину зарібку на те, щоби помогти хліборобові продукувати кращі вироби. Цілком інакше дивляться на справу хліборобські організації. Доходи, узискані з торгівлі хліборобськими продуктами, вживають вони в першу чергу на піднесення хліборобської культури, чого найкращим приміром є чимала агрікультурна праця нашої української хліборобської кооперації.

Колиж порівнаємо тут становище польського населення і нашого, то бачимо чималу ріжницю. Бо хоча синдикати і картелі експльоатують і польського хлібороба, то всеж він дістає на агрікультурну роботу від уряду субвенції для своїх хліборобських організацій і цим може піднести якість і рівень своєї продукції. Українська хліборобська організація „Сільський Господар", що якраз працює над підвищенням якости хліборобських продуктів, не користується ніякими допомогами держави, хоч це її добре право, бож обслуговує територію, на якій живе 1/4 всіх податників-хліборобів.

Для нас є важливим сьогодні три ділянки тваринної продукції: молоко, безроги і яйця. Щойно на найближчий час прийде збут птацтва і худоби. На дальшому пляні стоять вівці і коні. З найважніших ділянок правильно зорганізовано збут перетворів молока, а то тому, що його організували самі організації продуцентів і до сьогодні його самі ведуть включно з експортом за кордон. Що до безрог, то **„синдикат" за ніяку ціну не хоче допустити до участи в своїй праці і експорті наших хліборобських кооперативних** організацій, даючи на нашому терені широке поле до праці приватникам або покриваючи їх псевдокооперативними вивісками. А відомо, що безроги — це одна з важних галузей нашої господарки і тому це тим більша кривда для наших хліборобів відсувати їх від можливости наладнання власної торгівлі цим товаром. Але це вже одна з т. зв. „рівноправних" прикмет теперішньої аграрної політики.

Щодо яєць, то місцеві картелі (от як львівський, про який писалось окремо на сторінках „Діла"), солідно омотали нашого хлібороба — а вони в руках жидівських купців. Одиноким проривом є тут експорт „Центросоюзу", однак він мусить переходити важкі стежки у боротьбі на місцях і на ринках. Та цей експорт української кооперації не користується ні одним сотиком державного кредиту! Порівнайте при цьому **14 міліонів субвенції** (не позички!) загроженим подібним польським кооперативним установам, а будете мати ясний образ, як мусить борикатись наше село, щоби вийти власними силами на верх у господарській скруті!

Конференція присвятила теж увагу перерібці мяса, а головно робленню вудженин та беконів. В обох цих ділянках держава підтримувала досі чимало розвиток цього промислу, але вислідн не були надзвичайні. Головно бекони годі було поставити на належну висоту, бо не було відповідного живого матеріялу. І тут показалося, що без поправи продукції нічого не вийде. Тому варшавська конференція є тої гадки, що й тут хліборобство мусить мати відповідний вплив на працю Польського Беконового Союзу. Наше зорганізоване хліборобство там досі не було допущене, хоч дві беконярні працює саме на нашому терені і саме наші хлібороби є доставцями безріг туди. Чи безроги українського хлібороба поправляться і будуть кращі на бекони, коли польські хліборобські організації будуть діставати гроші на працю серед польських хліборобів —можемо сумніватися. Але це вже така провідна лінія, яка проводиться від літ...

Поза цими напрямними прийняла конференція низку постанов про підтримування „піонірського" експорту, себто спроб експорту туди, куди ще не вивожено товару, про охорону краєвого товщевого промислу, про вивіз коней на заріз і робочих головно до Франції, про вивіз дробу живого і битого, про організацію тучних станиць для дробу, цілий ряд постанов про вивіз масла, ряд технічних постанов для вивозу яєць і т. д. При всім цім поручається урядові відповідну опіку і підтримування організацій, які це все переводять. І знову, за виїмком молочарства, находимося в такому положенню, що за ці справи дбатимуть організації чужі, які нашого хлібороба вважатимуть добрим доставцем сирівця чи товару, не звертаючи очевидно уваги цілком на те, як він до цього приходить, як він вчиться господарювати, за чиї гроші. Це для них не цікаво; цікаво, щоб дістати в руки продукт і його добре збути, забираючи надвижки і не думаючи відступати їх на покращання продукції в нашому селі. А наш селянин мусить знову станути до праці над організацією власних кооперативних установ чи їх закріплення, які без чиєїнебудь допомоги, тільки власною силою й організованістю мусять важко пробиватись за право до життя між організаціями чужими, упривілеєними теперішньою аграрною політикою.

Інж. Евген Храпливий.

Спекуляція церковною православною землею.

Під увагу Української Парляментарної Репрезентації і Міністерства Віроісповідань.

Дубно, 28. липня 1931.

Українська преса нераз нотувала, як московське духовенство спекулює українською церковною землею. Перестерігала вона селян ставитися до купна землі уважно, бо може трапитися, що гроші пропадуть і землі не буде. Слідуюча подія показує, що ці перестороги були цілком слушні.

В кольонії Зіньківка, варковецької ґміни на Дубенщині, живе хлібороб Олександер Ольшевський; живе з тяжкої праці на малому куснику ріллі та цим годує родину з 10-ти ротів. Несподівано блиснула перед ним радісна надія побільшити варстат своєї праці: весною 1928 р. парох с. Жорнова порадив йому купити собі кілька десятин церковної землі і запропонував звернутися в цій справі до протоєрея м. Млинова о. Терентія Шиманова, як уповноваженого від самого митрополита Дениса до продажі церковних земель. Не довго гаючись, Ольшевський подався до о. уповноваженого і сторгував собі 9 і пів дес. по 450 рубл. золотом (що відповідає 21.500 зол. польських) з виплатою протягом 3-х років: 4.000 зол. при підписанні купчої, 9.000 зол. через рік, а решту — 8.500 зол. — при одержанні нотаріяльно-затвердженої купчої. Земля другорядної якости, але кращої наразі немає. Умови видалися для Ольшевського відповідними і він забезпечив справу задатком в 1000 зол. Перед уложенням акту о. Шиманів зажадав від Ольшевського внести відразу 11.568 зол. 72 сот., а решту суми забезпечити векслями на 21.500 зол.; інакше справа не відбудеться і задаток пропадає. Шкода і землі, шкода і 1000 зол.; — господар лізе в борги, а вимагані гроші виплачує.

13. червня 1928 р. він дістає від о. Шиманова умову на виарендування землі протягом 12 років і за суму 11.568 зол. 72 сот. На рішучі протести о. Шиманов відповідає запевненням, що це така форма; правдива купча буде вироблена по виплаті решти належитости. Пізніше Ольшевський ще заплатив 4.482 золотих. Всього 16.050 зол. 72 сот. і просив повернути частину векслів. Але о. Шиманов заспокоїв його, що векслі лежать в кремянецькій дух. консисторії, будуть йому повернені разом з купчою, коли заплатить решту 5.449 зол. 28 сот. Тимчасом духовна консисторія зажадала виплати 7.000 зол. і спровадила на початку 1930 р. до Ольшевського коморника, котрий описав увесь його господарчий інвентар і визначив продажу ліцитації. На його просьбу ліцитацію відложено, але в грудні 1930 р. коморник з представником консисторії забрав увесь його врожай і звіз на чуже поле, де він і зогнив. Молотили його вже в травні цього року. Щоб якось рятуватися, нещасний господар продав описану коморником корову, за що суд покарав його на 1 місяць вязницею. Пошкодований звернувся зі скаргою до прокуратури, обвинувачуючи о. Шиманова в тім, що впровадив його в блуд, бо обіцяв продати 9 і пів дес. церковної землі за 21.500 зол., а в дійсності видав лише арендну умову на 12 років, дістав 16.050 зол. грішми і векслів на 21.500 зол., а тепер стягає ще 7.000 зол. Але і тут не повезло: прокуратура в Рівному справу припинила, а її ухвалу затверджено в в Люблині постановою від 12. VI. 1931 р.

Внаслідок описаної спекуляції Ольшевський матеріяльно і морально зруйнований. Теперішні церковні володарі, матеріяльно визискуючи

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 1. СЕРПНЯ 1931.

ІВАН БИЛИНА.

Пощо я їхав у гори.

Завдяки д-рові Льонькові Ц. з Тернополя — спасибі йому, що забрав мене з собою — вибрався я цього літа знову автом у гори на прогульку. Їхали через Теребовлю — Устечко — Коломию — Косів до Жабя, з Жабя через Яблонів—Делятин до Ворохти і Яблониці, а звідтам через Надвірну — Станиславів — Бережани назад до Тернополя. Шість днів їзди, дороги і прогульки.

Що дорога і прогулька були чудесні, про те нема що говорити: дитина почувається чудесно, коли перевезеться на возику або на санчатах кільканацять кроків по дорозі або спуститься з горбка на долину, більший хлопець або дівчина, коли перевезеться кілька станцій залізницею, для дорослої людини цікаво переїхатися кільканацять кільометрів автом, а не те, коли наш брат переїдеться автом кількасот кільометрів по краю і ще до того по горах!

Але от у часі їзди весь час давила мене думка, чого це ми шляємося по Божому світі і тратимо гроші, коли нині в нас така скрута і коли „Рідна Школа" і „Просвіта" дусяться без грошей, і коли ліпше булоб, якби ми ці гроші замісць на бензину, оливу і на жидівські або і християнські готелі й реставрації видали на наші установи.

Оця гнітуча думка, здається, була причиною того, що мені, коли я спав у готелі в Жабю, приснився такий сон:

Я приїхав у Карпати, але Карпати не такі, як Карпати, але якісь такі, як центральні Альпи, з гранітної скали, або як і звичайні гори, але криті в зимі снігом і здалеку виглядають, як великанські хрусталі. Я найшовся нараз серед тих хрусталевих кольосів і на тлі такої одної гори в заглубині мені зявилася моя покійна мати. Якби побожному християнинові обявилась Пресвята Діва, загорнена в одну плахту від голови по цілім тілі аж до стіп, тільки що без Божого Дитяти на руках.

І мати, звичайно, селянка та ще до того неграмотна, каже до мене, хоч лагідно і спокійно, але серіозно і докірливо:

— Чого це ти шляєшся в такі тяжкі часи по горах і тратиш гроші?

— Як? — кажу — я професор, наробився цілий рік, так мені тепер належиться відпочинок!

Мати незначно усміхнулася.

— А хіба ти думаєш, що в нас на другім світі не знають, що ти вже не професор?...

— Але я — кажу — інтеліґент і вчений і мені годі весь час сидіти на однім місці, як селянин сидить на селі. Мені треба десь побувати і щось побачити...

— А щож ти бачив, коли ти переїхав стрілою по дорогах?

Я вернув думкою до того, як я їхав, і мені дійсно уявилося, що я їхав, якби автом-ракетою: постаті людей, дерева й хати мигали переді мною і я не бачив ні людей ні дерев ні хат ні поодиноких гір, а тільки бачив рівнобіжні, ріжноколірові площі, як то нам представляється прут, коли ми ним цвігнемо перед очима, або як колесо, що скоро крутиться, і ми не бачимо сприх, а тільки круглу площу.

— Мамо! — кажу — а здоровля?... В горах не те, що в порохах на Поділлі.

— Ні, — каже мати — кажи радше, що тобі нудиться на однім місці і ти хотів би дещо понюхувати, їдучи кудинебудь, а потім ти хотів заграти пана...

Мене сильно зворушила проникливість ума матери. Десь тоті люди на другім світі знають усе!... Мені стало соромно і я збудився.

Та тоді вже на яві мене роєм обсіли думки: чого справді мене тягне в гори?... Так, усе те правда, що я казав матері в сні: і що я потребую відпочинку, себто не фізичного, а морального і фізіольоґічного, і що я інтеліґент та еліта нації, і що я маю інакші права, ніж звичайний селянин, і що в горах здоровіше тай взагалі чому ми не маємо уладнати собі життя краще і вигідніше, хоч не так красно і вигідно, як це собі уявляють і стараються про це інших переконати старі шахраї, більшовики, але бодай так, як стара, буржуазна культура старається уприємнити людям життя?... Але мені видалася найбільше річевою і психольоґічно оправданою ось яка причина того: що я їду в гори шукати своєї молодости...

Давно це було, коли я ґімназистом, почавши від шестої кляси, і в університетських часах, блукав у часі ферій по наших горах: звори, дебри, колиби, небосяжні шпилі Чорногори, хрустальна вода в гірських потоках, чисте повітря і взагалі світ зовсім інакший, ніж на Поділлі; і хоч спека й піт і велике змучення, але велике захоплення в душі і забуття на життєве горе, повно мрій і надій і, здається, невичерпані сили і золота молодість! Ніде людина не почувала себе краще, як у горах!

Так от на те я трачу гроші і не даю їх на яку іншу ціль, хочби не знати, яку потрібну або ідейну, але їду в гори. Не багато, хоч у думках, хоч на короткий час, аби молодість!...

Липень. 1931

Православну Церкву на Волині, поводяться без ніяких скрупулів і милосердя супроти нещасного й темного селянина. Отже може зверне на його долю увагу міністерство віроісповідані і в імя людськости оборонить його від несовісної московської експльоатації. Добре булоб теж, щоб цим фактом занялася також і наша Парляментарна Репрезентація. **М. Забужний.**

—o—

Школи в Тернополі.

Коедукаційна гімназія „Рідної Школи" і фахово-доповняюча школа „Р. Ш."

Як відомо, дня 25. вересня 1930 р. міністерство віроісповідань і освіти розвязало одинокую на терені тернопільського воєвідства українську державну гімназію в Тернополі, мотивуючи свій розпорядок тим, що учні цього заведення брали участь в так званій саботажовій акції в осені м. р., а зокрема, що спалили стирти 16. вересня 1930 в Курівцях, пов. Тернопіль. Хоча арештовано значне число учнів і переведено строге судове слідство, нікому з учнів не доказано ні одного факту саботажів, або якоїнебудь участи в них. Учнів, арештованих під замітом підпалу стирт в Курівцях, лава присяглих в Тернополі своїм вердиктом звільнила зовсім від всякої вини, а трибунал видав на тій основі увільняючий присуд. Однак це не змінило долі розвязаної гімназії. Учителів спенсіоновано. З 470 учнів всього кількадесять продовжує науку в польських гімназіях, а що найменше чотири сотні остане і на дальше без можности покінчити гімназійні науки, бо це майже виключно діти незаможних селян, котрих не стати на великі видатки на освіту для дітей в далекому чужому місті.

В Тернополі істнують тепер 3 польські державні хлопячі гімназії, дві польські дівочі гімназії, з них одна державна, основана в жовтні м. р. на місце розвязаної української державної гімназії. Крім цього є тут державна польська учительська семинарія (давніше утраквістична), дві польські приватні дівочі учительські семинарії з правом прилюдности і польська державна промислова школа. На таке велике число польських шкіл мають українці тільки приватну дівочу гімназію „Рідної Школи" з правом прилюдности гуманістичного типу з клясами від IV. до VIII., отже без трьох найнижчих кляс і доповняючі промислові курси „Р. Ш." для реміснячих термінаторів, що їх удержує кружок Р. Ш. в Тернополі. З огляду на брак у місті хлопячої гімназії пороблено заходи для переміни дівочої гімназії на коедукаційну. Кураторія львівської шкільної округи дала на це дозвіл і з днем 1-го вересня ц. р. кружок „Р. Ш." в Тернополі отвирає першу клясу коедукаційної гімназії типу гуманістичного, а рівночасно веде дальше дівочу гімназію з клясами від IV. до VIII. і приготовавчий курс для дівчат до вступного іспиту до IV. кляси. Додаткові іспити до I. кляси коедукаційної гімназії для хлопців і дівчат відбудуться ще з кінцем ферій і наше громадянство північного і середущого Поділля повинно подбати про те, щоби зголосити до I. кляси відповідне число учнів і учениць і в цей спосіб запевнити належну фреквенцію для нового шкільного заведення. Особливо річ у тім, щоби до гімназії вписалися найбідніші хлопці, котрим тяжко дістатися до місцевих польських гімназій, в котрих при іспитах до I. кл. перед феріями цього року заведено і так своєрідний нумерус клявзус як охорону перед можливістю української переваги у тих школах в майбутности. Оплата за науку не повинна т. т нікого відстрашувати, бо і в державних гімназіях оплата за науку є доволі висока і має бути ще значно збільшена. Вступні іспити до I. кл. коедукаційної (для хлопців і дівчат) та до кляс IV. до VIII. для дівчат відбудуться дня 1. і 2. вересня ц. р., а зголошення до тих іспитів приймає дирекція гімназії Р. Ш. в Тернополі, вул. Качали.

Від кількох літ істнує в Тернополі фахово-доповняюча промислова школа Р. Ш. для реміснячих термінаторів. Кружок Р. Ш. її тепер переорґанізував. Будуть її вести (всі три кляси — від I. до III.) фахові сили згідно з відповідними шкільними приписами. Між іншими заанґажовано тепер до технічних предметів (технольоґія, технічні рисунки) диплъомованого інжиніра Савюка і кількох гімназійних учителів. Тому, що до терміну приходить бідна сільська молодь з дуже маленьким научним підготуванням, кружок Р. Ш. в Тернополі має відкрити підготовляючу клясу до цієї школи, а також робить заходи для відкриття окремої ремісничої бурси, котрої брак дуже відчувається, тим більше, що поляки — очевидно за публичні гроші — вибудували перед двома роками величезний 2-поверховий будинок для польської ремісничої бурси. За потребою ведення промислових шкіл для української молоді у рідній мові і отворювання для неї бурс, мабуть не треба окремо аґітувати, бо вихованці тих установ будуть творити підставу нашого національного життя по містах. Тут тепер черга на тернопільське Міщанське Брацтво, істнуюче вже від сорока літ — отже найстарше в краю, — щоби воно для вшанування свого ювилею від себе на спілку з кружком „Рідної Школи" якнайскорше довело до цього, щоби в Тернополі вже в найближчому часі повстала українська ремісничa бурса, що виховає український ремісничий доріст на свідомих і діяльних українських громадян. *С. Б.*

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 1. СЕРПНЯ 1931.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

З ПРОБЛЕМ ЛІТЕРАТУРИ.

Наші літературні взаємини.

I.

Галицьке відокремлення.

Три слова і притока до трьох непорозумінь. Найкраще було би їх залишити як самозрозумілі. Так вирішуються у нас найскладніші проблеми самі собою; кожний розуміє по свому те, що він уважає „нашим" і те, що є на його думку літературою та її взаєминами.

Від часу революції, що прорвала кордони наших земель, фраза про одну-одноцільну Україну стала такою загальнодоступною, що її повторяють досі навіть ті, які живуть виключно з партикулярної політики. Що вже й казати про літературу!...

Література — кажуть — це загально-національний здобуток нації. До неї мають доступ усі, мов до прилюдної бібліотеки. А може ще краще: мов на цвинтар. Нехай тільки письменник умре, щоби не міг протестувати, а кожний може добути такий його твір і такі цитати, які потрібні йому для доказу, що це наша національна гордість, що мав саме такий світогляд як „ми" і вів Україну туди, куди „ми" її повести хочемо. Нехай тільки умре...

А покищо... покищо зверніться до якогонебудь галицького письменника зі запитом: скільки приблизно має він нині товаришів по перу. Відповість вам сам запитом: „чи ви маєте на думці і тих, що є поза Галичиною?" Нелегке це питання. Але на нього має готову відповідь наш пересічний інтелігент, який має вже нині настільки „національної свідомости", що вміє, коли треба, злинути уявою понад галицький овид і поширити його уявою, що „прецінь на ньому наша література не кінчиться". Зате на такій заяві кінчиться і зацікавлення літературою поза цим овидом і навіть у його межах. Нема, здається, нині в Европі другого прикладу рівного нашому, щоби літературна праця того самого народу у тій самій мові була переділена кордоном на два відокремлені від себе світи.

Після цього ідуть розяснення причин. Знаємо їх: політичні обмеження, цензура... А проте від розяснення причин не зміняються умовини. Ми звикаємо до них з кожним днем тим лекше, що не було від чого відвикати. Література потрібна в нас для цитат у політичних, концертових і похоронних промовах і для шкільних підручників. Часом ще як реєстр золотих імен, якими можна осліпити безкритичну масу або наївних чужинців: і в нас, мовляв, є своя неабияка культура.

Що змальовує, віддзеркалює, відкриває, який дійсний і уявлений світ висловлює галицька література? З якими культурами і ідеями піддержує вона якінебудь взаємини? Лише подумати на мить про таку тему, а вже стає ніяково; важко уявити собі навіть авдиторію, до якої можна з нею звернутися. Галичина не має ніякої літературної традиції поза найгіршою її спадщиною: школою. Традиція австрійської системи прищіпленої на наш ґрунт (досі незмінена) робила з нас літературних енциклопедистів з головою антикваря і поліґльотів з освітою готелевого портієра: ми знали сотні прізвищ, творів, дат, готових характеристик і оцінок, а не вміли скласти листа з побажаннями ні відріжнити таланту та стилю М. Шашкевича від Шекспіра.

Коли перейти в думці сотню і дві найчільніших наших громадян усіх професій, що проводять громадськими, культурними та освітніми інституціями, вразить нас у них одна спільна риса: повна байдужність до літератури. Не тільки до рідної, а до якоїнебудь; не тільки до її ідей, а навіть сензацій; не тільки до письменників, а навіть до книжок. Дістати від нашого пересічного адвоката, лікаря, священика, інжиніра, а навіть учителя української мови листа або статтю — досить, щоби поставити діягнозу його літературного рівня. Є випадки, коли по чистоті мови та „вибагливости" стилю важко відріжнити гімназиста від ученого, який від 20 літ уважає своїм обовязком піддержувати своїми „студіями" рідну літературу.

Це в нас природні явища, які нікого не дивують. Навіть у добі, коли Франко стояв на вер-

Нова радянська пятилітка.

Заарранжована в Радянщині на велику скалю промислова пятилітка, як відомо, заломилася, наслідком чого радянський уряд припинив дальші інвестиції. Щоби рятувати свій престіж і вдержати в дальшій натузі нечуване зусилля нервів та мязів сірого трудового населення, народній комісаріят виготовив новий плян земельної пятилітки, що має затерти своїми фантастичними цифрами фатальне враження, викликане невдачею промислової пятилітки. Нова пятилітка, плянована на роки 1933—1937, має довести до побільшення рільної продукції на 60 проц. брутто. Тимчасом має бути переведена цілковито колективізація рільничих господарств, так, що 155 міліонів гектарів будуть під управою колхозів, а в т. зв. совхозах або в державній господарці має остатися 45 міліонів. В останньому році рільної пятилітки радянський уряд обіцює користуватися тракторами в силі 16 міліонів коней, а крім того до хліборобських цілей буде зуживатися 25 міліярдів кільоватгодин електричної енергії, оберненої на управу 15 міліонів гектарів землі.

Великий натиск буде кластися на плекання худоби, причому рогата худоба має побільшитися до 70 міліонів штук, овець до 150 міл., хлівної череди до 70 міл., що відповідало би середній консумції на особу 50 кг. мяса і 350 кг. молочних продуктів річно.

До виконання цього пляну буде вишколених півтора міліона нових рільних техніків, взятих зпоміж сезонових робітників у колхозах. Однак фантастичні цифри нової пятилітки не викликують захоплення серед населення, від якого уряд вимагає якнайбільшої натуги сил, не даючи йому ніякої поправи життєвих умовин. Бо годі вимагати від населення нових зусиль, коли на основі нового пляну обіцюється йому нецілий кільограм мяса на тиждень в 1937 р. Годі надіятися, щоби така нагода заохотила до дальших пятилітних зусиль в голоді і без достаточної одежі, якої не дав промисл з першої пятилітки.

—o—

Розгром комуністів у Китаю.

На основі відомостей із Шангаю, в останніх днях кипіли рішаючі бої між нанкінськими військами і комуністичною армією провінції Кіянсі. Бої були дуже криваві, бо погибло коло 3.000 людей, а 10.000 було ранених. Комуністи потерпіли зебувалий погром. Урядові війська розстріляли 1000 старшин і підстаршин, взятих до неволі. Розстріляно також комуністичний відділ із 500 людей за страшні злочини, яких допустилися на місцевому населенні. Комуністи знущалися по звірськи над дівчатами, опісля вязали їм руки на плечах, причіпляли динаміт зі запальником і казали бігти до ріки. Котра добігла до ріки, врятувалася, замочивши запальник у воді. Інші гинули, розірвані вибухом. Розгром комуністичної армії рівнозначний з кінцем панування комуністів у провінції Кіянсі.

шку своєї творчости і пробував навчити своїх товаришів і співробітників, яка є ріжниця між наукою і публіцистикою, між літературою і графоманством, між талантом і протекційною посадою, навіть тоді розуміння цих ріжниць було в нас таке слабе, що в 90 випадках на 100 треба було махнути рукою там, де невідомо, чи можна було крикнути. Зрештою: щоби писати на ці теми, треба було мати сяку-таку авдиторію, яка не закричала би Франка ще голосніше як тоді, коли він переказував нові европейські ідеї.

Авдиторія змінилась від цього часу чимало. Війна, що розкинула галичан по світі, відкрила їм велику тайну, що світ не скінчиться у Відні, ні навіть у Берліні. І коли перед війною можна було порахувати на пальцях земляків, що студіювали якусь чужинну літературу поза німецькою, нині серед нового покоління найдете не одного такого, що краще володіє французькою чи англійською мовою, ніж... рідною. **І саме тому** ці одиниці вражливі на чужу культуру, іноколи й захоплені нею, покищо лишаються поза межами впливу на наш літературний рух. Ні з рідної хати, ні зі школи, ні зі середовища поза ними не винесли хисту передавати своїх вражінь пером у рідній мові. Між чужим світом, яким або в якому вони живуть і шляхами рідної творчости вони не находять потрібної кладки.

ОСТАННІ ВІСТИ

НОВИЙ ЛЬВІВСЬКИЙ ВОЄВОДА ПЕРЕБРАВ УРЯДУВАННЯ.

В четвер 30. липня ц. р. приїхав до Львова з Лодзі новоіменований львівський воєвода д-р Йосиф Ружнецький. На залізничому двірці повитали воєводу: віцевоєвода Дрояновський та інші представники львівських властей. З двірця поїхав воєвода прямо до воєвідства і перебрав урядування. В 11. год. передпол. представилися воєводі начальники поодиноких виділів воєвідського уряду.

ВИРІШЕННЯ ГРАНИЧНОГО СПОРУ МІЖ ПОЛЬЩЕЮ І ЛИТВОЮ.

З Вильна повідомляють, що граничний спір між Польщею і Литвою не відтинку озера Дукшти, свенцянського повіту, вирішено на спільній конференції представників обох держав, яка відбулася ще 20. липня ц. р. в Сунтунях. Конференція згідно з засадою проекту делімітаційних праць з 1923 р. доручила точне визначення граничної лінії командантам польських і литовських відділів цього спірного відтинку.

В останніх днях означено на конференції граничну лінію так, що вона переходитиме через середину озера Дукшти.

ОЩАДНОСТИ В МАГІСТРАТАХ.

Міністерство внутрішніх справ розвело акцію, щоби магістрати поодиноких міст Польщі пристосовили в своїх видатках більші ощадности, бо дотепер їх видатки постійно зростали. Це недопускаєме саме тепер, як уряд приступив до ощадностевої акції. Тому магістрат м. Варшави приступив до редукції видатків.

ГЕНДЕРСОН ПРО ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКІ ВЗАЄМИНИ.

Підчас свого побуту в Берліні Гендерсон в інтервю з кореспондентом „Дзенніка Бидгоского" заявив, що „напрямні закордонної політики і міжнародньої співпраці наказують пристосувати цю засаду також до польсько-німецьких взаємин. Тому англ. уряд подав у Берліні та Варшаві приятельські ради, де стрінувся зі зрозумінням цієї інтервенції. До наладнання добросусідських взаємин причинилися би нормальні господарські взаємини і торговельний оборот. Але Гендерсон сподіється, що роззброєневу конференцію попередить подібна конференція між Францією, Німеччиною і Польщею, яка устійнила би взаїмне відношення сухопутних і морських сил і в цей спосіб попхнула би роззброєння на позитивні шляхи". Вкінці Гендерсон заявив, на питання кореспондента, що англійський уряд уважає версайський договір ненарушимим.

ЦЕПЕЛІН У БЕРЛІНІ.

В четвер 30. липня ц. р. вернув повітреплав „Гр. Цепелін" до Берліна в год. 5. пополудні, а в год. 6-ій відлетів до Фрідріхсгафен. „Гр. Цепелін" не долетів до північного бігуна і завернув з дороги. Про хід подорожі Цепеліна оповідає кореспондент більшовицької аґенції „Тасс" ось що: Протягом 24 годин Цепелін не мав радіотелеграфічного получення. Погода сприяла летові. У вівторок 28. липня ц. р. Цепелін перелетів понад Північною Землею, де панувала [illegible] му годі було віднайти Ушакова, провідника зимуючої тут ґрупи. Опісля Цепелін полетів на півострів Таймір, а звідтіля на острів Діксона, де легкопадами скинув пачки, призначені Ушакові. В середу 29. липня ц. р. Цепелін долетів до Нової Землі, де сфільмовано фільму. Звідтіля Цепелін завернув понад Архангельськ до Ленінграду.

АНҐЛІЙСЬКИЙ БАНК ПІДВИЩИВ ДИСКОНТОВУ СТОПУ.

З Льондону надійшли вістки, що Рада Анґлійського Банку постановила підвищити дисконтову стопу з 3 і пів на 4 і пів, тому, що запас золота Анґлійського Банку зменшується. Рішення Ради Англ. Банку пояснюють фінансові круги ненормальною ситуацією на світовім грошевім ринку, а не внаслідок недостачі грошей.

—o—

НОВИНКИ

Свято на Маківці. В неділю, 2-го серпня 1931 р. відправить дооколичне духовенство заупокійне богослуження по полеглих на горі Маківці. Всі Філії Т-ва Охорони Воєнних Могил повинні на цей день зорґанізувати поїздку на Маківку, а дооколичне громадянство взяти в цих великих роковинах якнайчисленнішу участь. Учасники львівської прогульки мають до суботи — 1. серпня зложити в Земельнім Банку Гіпотечнім, вул. Словацького ч. 14, в урядових годинах квоту зол. 8·80 на оплату залізничої карти до Тухлі. Більша скількість учасників запевнює 25% знижку. Львівська прогулька виїде в суботу в год. 17·05, а верне в неділю год. 21·25. Ніхто не повинен пропустити нагоди поклонитися Тіням Полеглих на Маківці! — **Т во Охорони Воєнних Могил.**

— **Конфіската „Діла".** Попереднє (169) число „Діла" забрала поліція з причини конфіскати другої половини надісланої статті з Бережанщини п. з. „До чого воно йде?" Є це 42 конфіската нашого часопису в цьому році.

— **Т-во У. С. Л. П. „Основа"** у Львові улаштовує в часі від 7. VIII.—15. IX. 1931 р. заповіджений **підготовчий курс до вступних іспитів на львівську Політехніку** зі слідуючих предметів: математика, начеркова геометрія, фізика, хемія, і рисунки для всіх виділів. Оплата з гори, по 15 зол. від предмету. Зголошені курсанти являться **дня 6. VIII. 1931 р. в 1. год. вполудне в домівці Т-ва „Основа"** (Академічний Дім), вул. Супінського 21. (Доїзд трамваєм з головн. двірця ч. 11 або 15). Додаткові зголошення приймається виїмково по день початку курсу (поштою, або особисто в урядових годинах щодня від 1—2 год. вполудне). Курсанти можуть замешкати в Академічному Домі за оплатою 10 зол місячно. Постіль (без сінника) привезти зі собою. 123 1-2

— **Поважна недуга українського діяча.** Визначний український діяч, м. і. кількакратний головний редактор „Діла", адвокат д-р Володимир Охримович, лежить — як відомо — від півтори року, знеможений важкою недугою паралїжу. М. і. весь той час недужий не відзискав мови. В останніх днях стан недуги д-ра Вол. Охримовича погіршав остільки, що виязалось у нього запалення легенів.

— **На волі.** В дні 29. липня ц. р. вийшов з львівських Бриґідок на волю п. Володимир Мулькевич, що просидів у слідстві повних 11 місяців у звязку зі справою Івана Рудницького і тов.

— **У промірі 10 км. від границь міста..** На засіданні львівського магістрату 28. липня ц. р. обговорювали м. ін. справу предложення земельному урядові внеску на ближче означення границь сфери інтересів мешканців міста Львова. В тих границях громада Львова на основі обовязуючих приписів про земельну реформу хоче мати вплив на хід парцеляції підміських земельних просторів у промірі 10 км. від границь міста. В границях тої смуги опиняться м. ін. Зимна Вода, Брюховичі, Винники і Сокільники.

— **Нагінка на комуністів.** В Дрогобичі і Бориславі поліція перевела серед робітників численні ревізії й арештувала поверх 50 комуністів. Арештування були також в Ярославі, Радимні та інших містах.

— **Корабельні товариства.** З днем 1. липня ц. р. до Зед. Держав Півн. Америки будуть могли перевозити еміґрантів з Польщі лише такі корабельні товариства: 1) Лінія Ґдиня-Америка, та 2) „Юнайтет Штетс Лайн". Еміґранти, що мають т. зв. „перміт то реентер" або американську візу і корабельну карту, переслану з Америки на іншу корабельну лінію, як вище згадані, мусять перемінити ті карти на карти тих товариств, що мають право перевозити еміґрантів з Польщі до Зед. Держав Америки. В тій справі повинні вони засягнути ближчих інформацій в Т-ві опіки над українськими еміґрантами (Львів, вул. Городецька ч. 95).

— **Осторога.** В деяких часописах появилося оголошення якогось М. Йолдовича, замешкалого у Франції, в якому він взиває робітників до виїзду до Франції до робіт при каменоломах і в хемічному промислі. Остерігаємо наших еміґрантів перед цього роду оголошеннями, тимбільше, що ніякі приватні особи не можуть оголошувати запотребувань, бо еміґрація до Франції відбувається на основі контингентів, устанлених польським і французьким урядом і посередництво посторонніх осіб є виключене.

— **Як умирають робітники.** Підчас зливного дощу в середу, 29. ц. м. в каналі Полтви на площі Різні у Львові був занятий мулярський робітник Мих. Войтович. В кількох хвилинах канал заповнився такою масою води, що він не встиг уже видобутися на верх. Вода захопила його з великою силою і понесла засклепленим руслом поза містом. Інші робітники пробували його рятувати, але не могли ніде його зловити. Аж далеко за містом коло кістярні біля Ляшок Мурованих побачили люди топільника у воді і відставили до трупарні. Войтович мав 28 літ і осиротив жінку та діти.

— **Смертельна купіль.** В Дністрі коло Звенигорода, пов. Борщів, купався разом з товаришами 17-літній Юрко Подрацький, учень VII. кл. ґімн. зі Львова. Нараз дістав корч у нові і пішов на дно. Топільника відшукали і поховали на місцевому цвинтарі. — В Скалі, пов. Борщів згоріла хата й стайня на фільварку Аґ. Голуховського.

— **Жінка судді слугою.** В міському бюрі посередництва праці у Варшаві зареєструвалася недавно як кандидатка на служницю жінка одного слідчого судді. Вона розійшлася з чоловіком і не хотячи приймати від нього ніякого утримання, рішилась заробляти як служниця. І справді вступила на домову службу, яку сповняла кілька тижнів, аж дістала посаду в бюрі.

— **Страшна буря** з градом лютилася в сторонах Давидгородка коло Берестя. Град величини курячого яйця витовк всяку ростинність і всі шиби в домах. Громи вбили кількадесять штук худоби. Буря вирвала кількасот старих дубів з корінням.

— **Пожежі.** В загороді Івана Новосядлого в Руді Краківській, пов. Яворів, вибух вогонь і поширився на інші загороди, наслідком чого згоріло 29 будинків з мертвим інвентарем і цьогорічним збіжжам. Шкоду обчислюють на 46 тисяч зол. Вогонь повстав через необережність.

— **Місто на дні моря.** До Севастополя приїхав проф. Гриневич і розпочав досліди відводнених будинків старинного грецького міста Херсонесу, що запалося в море наслідком землетрясення. Була це найбогатша грецька кольонія на півночі. В розпорядження проф. Гриневича радянська Всесоюзна Академія Наук дала всякі потрібні засоби та опіку над найденими предметами. Праця проф. Гриневича стягає на Крим багато заграничних туристів.

— **Вбитий електрикою.** Робітник Ст. Кох у Бориславі направляв з електромонтером Колодрубським електричний дріт. Нагло дротом пройшла електрична течія зі силою 220 вольт і Кох повис на стовпі нежививй. Бачучи це, Колодрубський поспішив йому з допомогою, але його постигло те саме, але в лекшому степені. Колодрубського відратували, а Кох згинув.

— **Напад на дорожника.** На дорозі між Гливянами і Стриєм чотири невідомі людці напали на 60-літного дорожника Василя Гиника, завдаючи йому кілька тяжких ран в голову. Раненого Гиника відвезли до шпиталю в Дрогобичі, де він помер.

— **Трагедія на Дністрі.** Перед кількома днями переправилися крізь Дністер до Бесарабії дві монахині жіночого монастиря в Херсоні. В часі переправи побачила їх радянська сторожа і зажадала від румунів, щоби їх видали. Румунська гранична комісія згодилася на це і посадила обі втікачки на човен, щоби вернулися на радянський беріг. Веслували самі втікачки. Коли були на середині ріки, більшовицька сторожа почала до них стріляти і вбила одну, що була ігуменю Іванною Сідо. Друга монахиня так цим налякалася, що кинулася в воду і втопилася. Сталося все те на очах багатьох людей, що стояли на румунському боці.

— **Пробують щастя.** З Ню Йорку вилетіли два летуни, Бірдман і Поляндо, пускаючися в дорогу понад Атлянтійський океан до Царгороду або Ангори.

— **Індіяни вбили студентку.** З Ню-Йорку повідомляють, що в Арізоні дике індіянське племя вбило студентку Генріетту Шмерлер, 25-літн. доньку жидівського письменника Іллі Шмерлера. Вона вибралася до Арізони, щоби дослідживання звичаї індіян і в часі цих студій дикуни заштилетували її.

— **Фестин на „Рідну Школу“.** Читальня „Просвіти“ на Жовківському передмістю улаштовує в дні 2. серпня ц. р. народній фестин з танцями та забавами. Фестин відбудеться на церковній площі св. Пятниць при вул. Жовківській ч. 79. Весь дохід призначений на поміч „Рід. Школі“. Початок в год. 2. попол.

— **Нові масові редукції урядовців. у Польщі.** Державні урядовці в Польщі живуть під враженням нових редукцій, заповіджених з днем 1. серпня ц. р. Зредуковані будуть перш усього жінки і велике число урядовців у міністерських централях. Найбільше редукцій припадає на Галичину і східні воєвідства. Чистка буде в староствах і воєвідствах, а також у судівництві і шкільництві. Деякі сільські 7.клясові школи будуть перемінені на 4-клясові. Зредуковані будуть учителі й учительки без відповідних кваліфікацій. Редукції в судівництві зводяться до скасування деяких судів, городських, а навіть окружних. Крім того мають бути зредуковані платні судові апліканти, а їх місце займуть молоді правники, що відбувають аплікантуру безплатно.

З історії „Рідної Школи“.

Спростування.

В низці статтей у „Ділі“ п. з. „З історії Рідної Школи“ (На маргінесі книжки Льва Ясінчука: „50 літ Рідної Школи“) переповідає гром. Ó. Перський за тою книжкою історію Товариства „Рідна Школа“.

У статті, зазначеній цифрою „VII.“ („Діло“ ч. 166 з 28. липня 1931) при обговоренні зросту бюджетів Т-ва вмістив гром. Перський і від себе невеличкий передостанній уступ такого змісту: *„На удержання централі й урядовців потребує Товариства аж 573.654 зол.“* До цього додав ще такий запит (у клямрах): *„Чи не за багато коштує бюрократія централі“?*

Не знаємо, з яких саме джерел черпав гром. Перський свої бюджетні відомости, складаючи той свій уступ, але на всякий випадок заліє ним Товариству „Рідна Школа“ велику моральну кривду. Кожний, що не прочитає книжки Л. Ясінчука в оригіналі, міг би подумати, що дійсно канцелярія „Рідної Школи“ спотребовує поверх пів міліона золотих на свою адміністрацію; що централя має або такий численний штаб урядовців, або так високо їх оплачує.

У книжці Л. Ясінчука написано на 227 стор. дослівно так: „Сама *централя* буде потребувати на 573.654 зол. 90 сот. своїх видатків — 377.729 зол. 87 сот.“.

З усіх таких частих публікацій „Рідн. Школи“ відомо всім, що ця централя удержує або виключно своїм коштом, або в більшій чи бодай великій части *24 виховних заведень у Львові, а крім цього потребує поважних резерв на відмоги для шкіл у краю.*

Д. Перський повинен був зажадати в Головній Управі хочби друкованого „звіту“ „Рідної Школи“ за 1929-30 р., то був би вичитав на стор. 37, що в тому році, коли видатки „Рідної Школи“ були преліміновані на 2,000.000 зол., Головна Управа видала на адміністрацію 68.393 зол. 11 сот., а саме: на платні службовиків 36.559,16, оплати, порторія 3.623.33, канцелярійні прибори 1.627.72, друки й оголошення 12.713.32, їзди 1.263.26, пенсійне обезпечення 3.368.00, Каса Хорих 2.962.59, податок особисто-доходовий 863.16, чинш 967.87, опал і світло 1.010.49, консервація домівки і приладдя 137.50, додаткові роботи 1.568.50, телефон 414.02, ріжні видатки 1.314.19.

Не хочемо приписувати гром. Перському лихої волі й тенденційности. На всякий випадок уважаємо за дуже вказане, щоби прихильники чи противники „Рідної Школи“ писали свої замітки про неї на підставі дійсних даних, а не коментували їх самовільно.

ГОЛОВНА УПРАВА „РІДНОЇ ШКОЛИ“:
о. Базюк Олекса вр. *Д-р Коновалець Мирон* вр.

—o—

З життя Краківської громади.

Туга з всім, що рідне. — З наших останніх імпрез.

На краківській кольонії можемо найкраще обсервувати вплив того, що називається: туга за всім, що рідне, українське. Кинені далеко поза межі рідних сторін, не чуючи ніде рідного слова, українці залюбки сходяться до своєї маленької, але симпатичної „Просвіти“, щоб хоч часинку побути разом, почути рідне слово, рідну пісню. Вони дорожать усім, що рідне і знають йому ціну. Найкращим цього доказом є те, що ні одна важніша подія в нашому національному житті не проходить без відгомону серед українського громадянства в Кракові. І ще одно замітне явище: повна гармонія між громадянством і студентством, як тішиться заслуженою симпатією завдяки своїй рухливости і підприємчивости. Маєте враження, дивлячись на все те, що це одна родина, яка достойно зберігає память усього того, що дороге кожному українцеві. Між товариствами дається зауважити шляхотна ривалізація в тому напрямі, аби проявити можливо найкраще свою діяльність. Вислідом цього єднання є всі наші краківські імпрези.

Так треба відмітити в першу чергу академію для вшанування памяти бл. п. отамана Петлюри, влаштовану виключно силами еміґрантів, яка пройшла незвичайно поважно при великій участи громадянства.

Другою замітною подією був похід на раковицьке кладовище в Зелені Свята на могили померших інтернованих українців. Похід з процесією, орґанізований Філією Т-ва Охорони Воєнних Могил у Кракові, в якому взяла участь поважна скількість студентів (а всеж таки далеко не всі) і місцевих громадян, пройшов поважно головними вулицями міста, а студентський хор під управою студ. Михальчишина відспівав низку похоронних пісень. По панахиді відправленій місцевим парохом о. Уруським, палку патріотичну проповідь сказав о. Хруш. Представники У. С. Г., корпорацій і інших т-в зложили вінці. Вечором цьогож дня відбулася в салі „Просвіти“ академія з ріжноманітною програмою, в якій безперечно найкращими точками були: вдумчива і з патосом виголошена промова студ. Я. Падоха, а дальше поезія студ. В. Постригача, виголошена з вервою самим-же автором.

Дня 8. VI. ц. р. за ініціятивою Філії „Союзу Українок“ відбувся виклад проф. Лепкого про Івана Франка. Викладу, переплітаного особистими споминами, вислухали присутні з великою цікавістю. Червоною ниткою тягнулося у викладі невдоволення, а радше прикре здивування і наче жаль, що у всіх статтях, які досі появилися в пресі, їхні автори стараються зробити Франка каменярем і тільки каменярем, коли він одночасно великий поет і учений.

Достойно теж відсвяткувало 15-ліття смерти Франка студентство. Заходом одної з найдіяльніших і найрухливіших секцій С. Г. влаштоване дня 21. VI. ц. р. академію, яка, не зважаючи на те, що багато студентів виїхало вже домів, пройшла зовсім удатно. Студ. Падох у гарно побудованій промові начеркнув сильветку духового велитня Галицької Землі та його кольосальні заслуги для українського національного життя. З черги п. О. Кривяківна віддеклямувала з чуттям поезію п. з. „Вівере мементо“, яка своїм змістом, як також інтерпретацією декляматорки, зробила на присутніх незвичайно гарне враження. Одначе правдивою несподіванкою був виклад проф. Зілинського, який цьому так часто, а нераз і на вітер киданому слову „Каменяр“, надав реальний зміст, виявляючи, що цей Каменяр за час свого життя дав українській науці і літературі поверх трьох тисяч творів, з яких деякі є европейського значіння. Виклад, витриманий у поважній формі, відкрив перед присутніми нове обличча Франка. Одного тільки побажатиб на цьому місці: щоб і цей виклад, і виклад проф. Лепкого, появився якнайскорше друком. Крім того богату програму свята виповнили хорові точки, які відспівав хор під управою студ. Андрийшина, а дальше повний сили і вогню вірш студ. Брика та смичковий квартет, зложений силами самих студентів.

На маргінесі цього допису хотів би я замітити одно, що з сумом ствердив у своєму викладі проф. Зілинський. 15-ліття смерти Франка в краю майже не святкується. Минає воно якось так незамітно, як незамітно заростає травою і хабазям звичайнісінька плита на могилі великого Сина Галицької Землі. Невже вона допустить, щоб так без відгомону пройшло 15-ліття смерти її найбільшого Сина? *Т. Д—ів.*

Цьогорічні жнива.

Жнива жита скінчилися при сприятливій погоді, але врожай буде на 20 проц. нижчий від торічного. Збір пшениці в південній частині Поділля є майже скінчений, в інших сторонах відбувається. Пшениця досить добра, але також гірша від торічної. Зашкодила їй спека, від якої декуди її аж припалило. Крім того на Поділлі кинулася сніть, а в ріжних повітах, нпр. в Сокальщині ржа на ярих збіжах. Жниво вівса і ячменю в повному ході. І ці збіжжа є гірші від торічних. Сильно потерпіла від спеки всяка паша, зле заповідається отава. Всеж таки жнива у Східній Галичині випали краще ніж в Познанщині.

Дописи.

ЗАВИШНЯ, ПОВ. СОКАЛЬ. *З громадянського життя.* Двічі переведено в Завишні протикоршемний плебісцит, але ніякої відповіди ані розпорядку не можна діждатися. Всежтаки Завишенці не падуть на дусі. В останньому часі майже вся молодь присягла в церкві, що не буде вживати ні тютюну ні альвоголю. Також в Завишні відбулося вже весілля без алькоголю, яке справляв Микола Макара. Дня 19. липня ц. р. гостили в себе Завишенці прогульку сокальської читальні, яка тут відіграла комедію „Жінка верховодить“. При звуках імпровізованої мандоліново-смичкової студентської орхестри весело проминув вечір. Менше приємно пройшов вечір двом хлопцям, яких поліціянт замкнув у громадськім уряді за ношення „протидержавних“ шапок (з робітні українських інвалідів)!

СПОРТ.

Україна—Гасмонея.

Змагання між повищими дружинами, вислід яких може дуже багато вплинути на стан табелі цьогорічних змагань за мистецтво А-кляси, відбудуться в неділю 2. серпня год. 5. попол. на грищі Гасмонеї за Личаківською рогачкою. Змагання ці викликали велике зацікавлення між численними симпатиками обох клюбів і тому слід надіятися рекордової кількости глядачів. — Попередять змагання дружини молодших.

Стрий. У. С. К. „Скала“—Ж. Т. Г. С. „Дрор“ 7 : 1 (4 : 0).

По двотижневій перерві розіграв у неділю 26. VII. н. п. У. С. К. „Скала“ з новоі силь-

ною жидівською Б-клясовою дружиною останні товариські змагання, бо вже в цю неділю буде Скала змагатись за мистецтво Ц-кляси. Якщо одинацятка Скали буде грати так, як грала на цих змаганнях, то ніяких перепон не буде мати в здобутті мистецтва Ц-кляси.

До цих змагань виступила Скала у свому найсильнішому складі, щоб гідно протиставитись Б-кл. противникові. Гру починає Дрор, одначе напад Скали зараз відбирає мяча і переводить кілька дуже гарних комбінацій. — В 10-ій хвилині гри з добре стріленого варіжняка Денкевич гарною головкою добуває перші ворота для Скали. Заохочена цим Скала починає грізніше натискати, чого вислідом є дальші три ґолі, здобуті в рівних відступах часу І-ої половини. В другій половині Скала має дальше рішучу перевагу над Дрором, котрий за всяку ціну старається вирівнати, або принаймні здобути почесного ґоля, що йому вдається в 70-ій хвилині гри (руками втрутили воротаря Скали з мячем у сітку). В останніх 20-х хвилинах Скала добуває ще троє воріт і при стані 7 : 1 суддя кінчить змагання.

Скала на цих змаганнях показала дуже гарну комбінаційну гру, якої позавидувалиб їй і деякі Б-клясові, а може і А-клясові дружини.

З рядів Скали на перший плян вибилась певна і солідна оборона. В помочі найкращий Рагаш. Напад грав без закиду, одначе найкращими були брати Гарасимові, що приїхали з Чехословаччини. Воротами поділились: Гарасимів І (1), Гарасимів ІІ (2), Денкевич (2) і Рагаш (2). Суддював добре п. Бик зі Львова. Видців около 800.

Зоря (Ходорів) — репрезентація Жидачева 5 : 2.

Дня 26. VII. відбулися змагання між репрезентацією Жидачева і „Зорею“ (Ходорів) з вислідом 5 : 2 в користь „Зорі“. Це вже 5-та побіда „Зорі“ в цьогорічних фотболевих змаганнях.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 30. VII. 1931 р. масло експортове і десерове пріма 3·50 зол., літра молока 22—24 сот., літра сметани 1·20 зол., копа яєць 4·00—4·20 зол.

—o—

✝ ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Марія Ангелина Березовська, найдорожча і невіджалувана дружина державного лісничого в Надвірній, дочка бл. п. д-ра Льва Куммера, довголітнього окружного лікаря в Струсові під Тернополем і в Яблонові під Коломиєю, жінка рідких чеснот і небуденної доброти та благородного серця, надзвичайно добра подруга і мама, яка жила лиш для мужа, дітей і ближніх, померла в Надвірній дня 21. липня ц. р., проживши 56 літ.

Якою любленою була ця характерна, побожна, гостинна, до несення помочі ближнім все охоча людина — доказом величаві похорони, що відбулися 24. липня при участи 7-ох священиків та — не зважаючи на найгорячішу пору жнив — великого здвигу народу, як інтеліґенції, так міщан і селян.

Нехай-же Рідна Земля буде пером праведній души!

Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Ямнім!

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця, 31. липня, година 8. вечором „Веселий Вечір витає вас“, ревія театру „Веселий Вечір“.

Субота, 1. серпня, година 7·15 і 9·15 вечором, „Гуляло двох Михайлів“, ревія театру „Веселий Вечір“.

Неділя, 2. серпня, година 7·15 і 9·15 вечором, „Гуляло двох Михайлів“, ревія театру „Веселий Вечір“.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукові фільми: „Пісня пустині“ та „Скарби Поморя“.

КАСІНО: Звукова фільма: „Засуджений зі Стамбулу“. (Беті Аманн).

КОЛЬОСЕЙ: „Трьох приятелів“ та „Весільний марш“.

ЛЕВ: Звукова комедія: „Пляйта фірми Кон“ та додатки.

МАРУСЕНЬКА: Звукові фільми: „Поворот“ та „Мовчазний ворог“.

ОАЗА: Звукова фільма: „По заході сонця“.

ПАЛЯС: Звукова фільма „Рай для жінок“ (Діта Парльо).

ПАН: Звукові фільми „Помилка батька“ (Грета Ґарбо) та „Дика орхідея“.

ПАСАЖ: „В обороні чести“ (Том Мікс) та звукові додатки.

ХИМЕРА: Звукова комедія: „Панна шофером“ та додатки.

СТИЛЕВЕ: З приводу реконструкції кіно нечинне.

УПХА: „У державі зеленого смока“ (Л. Чаней та „Вибух у порохівні“.

Програма радіо.

Пятниця, 31. липня 1931.

Кенігсберг (217,1) 21·10 Симфонічний концерт. **Липськ** (259,3) 14·30 Нова фортепянова музика. 16·00 Концерт симфонічної орхестри. **Бресляв** (325) 19·30 Марпоґ: „Що має рільник сказати мешканцям міста?“ 21·25 Скрипковий речиталь К. Фрайнда. **Букарешт** (394,2) 18·00 Легка румунська музика. 21·00 „Аїда“, опера Верді. **Берлін** (417) 19·40 Нова популярна музика. **Рим** (441,2) 21·00 „Ля віа делля Фінестра“, лірична комедія Зандонаі. **Прага** (486,2) 21·00 Концерт чеської Фільгармонії. **Віденьь** (516,4) 20·40 Вечір Бетовена. **Будапешт** (550,5) 17·30 Циганська орхестра Відак. **Харків** (937,5) 19·30 Відчит. 20·00 Концерт. **Москва** (1481) 20·30 Відчит.

Субота, 1. серпня 1931.

Липськ (259,3) 19·15 Концерт мандолістів. **Моравська Острава** (263,4) 12·30 Концерт радіоорхестри. **Братислава** (278,8) 14·30 Конц. радіоорх. **Бресляв** (325) 18·25 Вимінні взаємини між селом і містом. Діяльоґ. 20·30 Про село, гори, море і любов, гутірка. **Гамбург** (372,2) 24·00 Танкова музика з „Роте Міле“. **Рим** (441,2) 17·30 Концерт солістів. 21·00 „Баядера“, оперетка Кальмана. **Лянґенберг** (472,4) 20·00 Веселий вечір. 23·30—1·00 Мистці джезу. **Відень** (516,4) 11·30 Легкий концерт капелі Махек. 19·40 Оперові арії. **Рига** (524,5) 19·03 Симфонічний концерт. **Мінхен** (532,9) 19·05 „Зачарований флет“, опера Моцарта. **Будапешт** (550,5) 12·05 Орхестр. концерт. 20·15 Спів, рецитації і хор. Опісля циганська музика. **Харків** (937,5) 19·00 Відчит. 20·00 Концерт.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Пятниця, 31. липня 1931. р.

Львів. (380,7) 11·58 Варшавський час. 12·10 Музика з грам. плит. 13·10, 13·20, 14·50 Комунікати. 15·10, 16·25, 16·45, 17·25, 19·40 Музика з грам. плит. 15·25 „Проблеми молоді у сучасній літературі“, відчит проф. Штернбаха. 15·45—16·15 Комунікати. 16·30 Мистецький куток. 16·50 Гутірка по французьки. 17·10 Скринька для наймолодших. 17·35 „Вразливість цвітів“, проф. Руперт. 18·00 Легка орхестральна музика. 19·00 Всячина. 19·20 „Театр на провінції“, відчит. 19·55—20·10 Комунікати. 20·15 Симфонічний концерт варшавської фільгармонії. 22·00 Науковий відчит. 22·15—22·25 Комунікати. 22·30—24·00 Легка і танкова музика з Варшави.

Субота, 1. серпня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Варшавський час. 12·10 Концерт з грамоф. плит. 13·10, 14·50 Комунікати з Варш. 15·10 Музика з грам. плит. 15·25 Відчит. 15·45 Військові відомости для всіх. 16·00 Програма для дітей. 16·30 Концерт, арії та пісні. 16·50 Відчит. 17·10 Авдиція і концерт для хорих. 17·35 „Вакації зоольоґа“, відчит. 18·00 Богослужання з Острої Брами. 19·00 Всячина. 19·20 Господарський огляд. 19·40 Музика з грам. плит. 19·55—20·10 Комунікати з Варшави. 20·15 Легка музика варшавської фільгармонії. 22·00 Комунікати. 22·30 Шопенівський концерт. 23·40—24·00 Легка і танкова музика.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів Ринок 10